

GRATIS PROGRAMMER FOR PC – HVA SKAL DU SE ETTER?

At det finnes flere enn 1,5 millioner gratis programmer (apper) for nettbrett og smarttelefoner er kjent. Men det finnes også svært mange gratis programmer for PC. Og det er akkurat dette månedsbrevet skal handle om – gratis programmer for PC.

Her kan du lese om hvilken typer som finnes, hvorfor de er gratis, hva du skal være oppmerksom på og om hvordan du kan få til en sikker nedlasting.

Forskjellige typer gratis programmer.

Gratis programmer kan deles i fire hovedgrupper:

1. Freeware

Freeware betyr bokstavelig talt: gratis programvare. Produsenten av denne type programmer tilbyr disse gratis, men beholder opphavsretten i egne hender.

Dette betyr at du bare kan laste de ned fra bestemte nettsteder det er gitt tillatelse til og, man kan ikke endre noe i disse programmene.

2. Open source-programvare.

Oversatt til norsk betyr dette «Åpen kilde programmer». Disse programmene er i utgangspunktet helt gratis. Men en god del av disse open source-programmene overlater til brukeren om de ønsker å betale for bruken. Betalingen gjøres altså på grunnlag av frivillige donasjoner.

De som lager denne type programmer gir også tillatelse til deling av programmet, og eventuelt videreutvikling av programmet.

Et kjent eksempel på denne type program er Libre Office eller Open Office.

3. Shareware – program som deles.

Denne varianten sier at den er gratis, men det er en sannhet med store modifikasjoner.

- Shareware oppfordrer til deling, altså (gratis) spredning av programmet.

- den gratis delen av programmet gir bare tilgang til en (sterkt) begrenset antall funksjoner. For å få tilgang til flere funksjoner, dvs. hele programmet, må man kjøpe dette.
- programmet er ofte bare gratis i en prøveperiode, for eksempel en måned.

Den gratis delen av Shareware, blir altså av kommersielle programvareprodusenter benyttet som et lokkemiddel for salg av programmet (reklame).

4. Crapware - «søppel»-programmer.

Dette er programmer som enten er forhåndsinstallert på datamaskinen eller som «følger med» med en nedlasting av et annet (gratis) program.

Det vil si at dette ofte er programmer som blir uoppfordret lagt til på en datamaskinen. Det er ofte kjente programmer som i seg selv er legitime og ikke skadelige. Men like godt uoppfordret, altså uten din «godkjenning», lagt til på din datamaskin.

Et godt eksempel er forhåndsinstallert Microsoft Office på nye datamaskiner.

Akkurat som for shareware, dreier det seg for crapware nesten alltid om prøveversjoner. Etter å ha vært i bruk en bestemt periode, må en kjøpe programmet dersom en vil fortsette og bruke det.

Hvorfor gratis?

Ingenting er helt gratis. Og det gjelder også for gratis programmer til datamaskinen.

Det er flere grunner hvorfor programmer blir tilbudt gratis.

- Som allerede nevnt, gir kommersielle produsenter gratis programmer som reklame for deres produkt. Ofte har ikke denne typen gratis programvare den helt store funksjonaliteten. Men det er også noen unntak. For eksempel gratis antivirusprogramvare som AVG antivirus, og et oppryddingsprogram for datamaskinen som heter CCleaner. Diss er gratis program som fungerer absolutt bra for privat bruk. Man kan også få et utvidet antall funksjoner mot betaling
- Freeware blir noen ganger tilbudt fordi produsenten ikke nødvendigvis vil tjene penger. Programmereren liker bare å programmere, og bringe sitt program til et stort publikum.
- Open source-programvare er ofte et spørsmål om idealisme. Skaperen mener rett og slett at programvare skal kunne tilbys til et bredt publikum uten at det skal koste noe. Andre nærmer seg åpen kilde mer fra et vitenskapelig perspektiv. De tror at programvaren blir bedre hvis så mange som mulig er med på å utvikle programmet. Dette gjelder for eksempel Libre Office eller Scratch (programmeringsprogram for barn).

Pass på

Gratis programvare er selvsagt veldig attraktiv, vi liker spesielt godt ordet GRATIS. Tilbudet er enormt og de lastes ned i stor skala.

Det gjør det umiddelbart også til et ideelt «transportmiddel» for virus, spionprogrammer og andre programmer som du ikke sitter å venter på. For det første er det data-kriminelle som liker å bruke dette. De kaprer et gratis program og legger på noe malware, dvs. skadelig programvare. Eller så tilbyr de et tilsynelatende legitimt program, mens det faktisk er et skadelig program. Fordi alt på internett er veldig enkelt å distribuere, sprer denne type «forurensede» programmer seg lett. Dette kan skje selv på legitime nedlastingsnettsteder eller i en offisiell appbutikk (App- store, Play-butikk eller Microsoft-store).

Men også ikke-kriminelle bruker gratis programmer til å distribuere mindre ønskelig programvare. For eksempel blir en form for Spyware eller Crapware installert, når du installerer gratis programvare på datamaskinen eller mobilen din. Ofte vil man i installasjonsprosessen, komme til et vindu der du aktivt må velge bort at du vil installere flere programmer. De fleste legger ikke merke til dette og klikker bare på «Neste» knappen.

Usikre kilder

Det er mange steder på internett du kan laste ned gratis programvare. Dessverre er ganske mange av disse stedene utrygge, selv om de i første omgang virker greie.

- Det er alltid usikkert å laste ned gratis programvare fra ukjente nettsteder, fra nyhetsgrupper eller annonsesteder. En stor prosentandel av programvaren fra disse kildene er infisert med skadelig programvare.
- Programmer som sendes av bekjente, for eksempel via e-post, kan virke greit og trygg. Men også det kan også være et virus som sendte seg selv ved hjelp av adresseboken til avsenderen. For å være sikker kan man sjekke personlig med avsenderen.
- «Spontane tilbud», dvs. et program starter «ut av det blå», som skal teste for virus, trusler eller verktøy for Windows på din datamaskin, kan være nokså upålitelig. Det er en sjanse for at programvaren som blir tilbudt, medfører at det legges inn spionprogrammer (eller enda verre) på datamaskinen. Det beste er å ikke gå inn på disse spontane tilbudene, men lukke disse raskest mulig.

Sikker nedlasting

Men man skal ikke male fanden på veggen. Det finnes mange steder der du trygt kan laste ned gratis programvare.

Det beste stedet der en kan laste ned et program, er alltid stedet til produsenten av programvaren. De fleste ønsker å beholde ryktet sitt, så det vil vanligvis sørge for at programvaren er i orden.

F.eks. dersom du ønsker å laste ned Superantispyware (et program som kan spore opp og fjerne spyware og adware fra din datamaskin), så er nettstedet der man skal laste det ned fra, <http://www.superantispyware.com/>.

Ved å velge «Free edition» vil man kunne laste ned gratis versjon av dette programmet. Du kan raskt finne en programvareprodusent ved å skrive inn navnet på programmet i søkefeltet i en søkemotor (som Google).

Obs! Noen mennesker klikker automatisk på den øverste lenken i søkeresultatene. Det trenger ikke alltid å være nettstedet til skaperen av programmet.

I mange søk står det tegnet i de øverste treffene.

En skal derimot alltid gå til produsentens nettsted. Dette er gjenkjennelig ved det faktum at lenken sier at det handler om produsenten, f.eks. [SUPERAntiSpyware | www.superantispyware.com/](http://www.superantispyware.com/)

For nesten alle programmer vil en, ved å Google navnet til programmet, finne kommentarene som andre har skrevet. Dette gjelder spesielt dersom det er noe galt med et bestemt program.

Når det gjelder apps (programmer) for nettbrettet og smarttelefonen er det enklere: bruk bare nedlasting fra den offisielle butikken, dvs. App-store, Play butikk / Google play eller Microsoft store.

Og til slutt:

Sørg alltid for at antivirusprogrammet ditt kjører i bakgrunnen. Hvis du laster ned et gratis, men feil program, vil antivirusprogrammet i en del tilfeller kunne advare deg.

Joop Cuppen, Seniornett Norge